

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Eric B. Karlsson, Tving*
 Härad: *Mödelstend* Berättare: " " "
 Socken: *Tving* Berättarens yrke: *lantbrukare*
 Uppteckningsår: *1964* Född år *1880* i *Tving*

Kon och orar som dvargare, sk och sktillverkning.
s. 1-14.

(teckn. s. 9.)

LMF 125

KOR OCH OXAR SOM DRAGARE, OK OCH OKTILLVERKNING

Denna frågelista är utarbetad av Institut für deutsche Volkskunde i Berlin, som anhållit att få den utsänd i olika länder, bl a i Sverige. Vi vore tacksamma om Ni i görligaste mån ville besvara den och på så sätt understödja det för folklivsforskningen så viktiga internationella samarbetet. Frågelistan är av oss endast översatt till svenska, ej omarbetad med hänsyn till svenska förhållanden. Kan Ni ej besvara den så redogör för orsaken härtill.

1. Vilka dragdjur användes allmännast i Er trakt a) före 1900 b) c:a 1900, c) c:a 1950 d) 1962?
2. Vilka koraser användes som dragdjur? a) Av vilka orsaker? b) Var de speciella mjölkarna av samma ras?
3. För vilka arbeten (allt efter årstider) användes än i dag nötkreatur (kor eller oxar?) som dragare?
4. Om kor eller oxar numera ej användes som dragdjur för vilka arbeten användes de a) före 1900 b) omkring 1900 c) omkring 1950?
5. Om kor eller oxar inte längre användes som dragdjur vilka var då orsakerna till att man upphörde härmed (t ex djurskyddsbestämmelser, anskaffning av traktorer, förändringar inom boskapsskötseln eller jordbruket)? Sedan när användes ej längre hornboskap som dragdjur? Var det korna eller oxarna man först slutade att använda som dragare? Orsakerna till ordningsföljden?
6. Hur mycket jord (angives i hektar) ägde de som använde dragkor? Var de uteslutande jordbrukare?
7. Besvara föregående fråga även vad beträffar dragoxarna.
8. Hur stora var de jordbruk där man blott använde hästar som dragare?

9. Vad kallades de bönder som till dragare endast använde a) kor b) oxar c) hästar?
10. Förekom stridigheter eller gnabb mellan "hästbönder" och "kobönder" i Er trakt? Såg hästbönderna ner på kobönderna? Beskriv noga hur motsättningen yttrade sig. Känner Ni till gamla berättelser, sägner eller skämt om kobönder? Känner Ni till sådana om motsättningar mellan hästbönder och kobönder? Besvara ovanstående frågor även med hänsyn till förhållandet mellan "oxbönder" och "hästbönder".
11. Leddes dragoxarna eller dragkorna under arbetet? a) Av vem? b) Vid vilket arbete? c) Varför? Styrdes de med tömmar eller rep? Var fästes dessa (t ex vid betslet eller hornspetsen)? Drev man på djuren med piska eller med en spetsig käpp?
12. Hur många timmar arbetade dragkorna vid a) plöjning b) harvning c) dragning av radsånings- eller skördemaskin d) dragning av höst- eller annan arbetsvagn? e) När och hur ofta fick de vila? f) Lät man djuren avlösa varandra? g) Till vilken ålder var dragkorna i allmänhet arbetsdugliga? h) Besvara ovanstående frågor även med hänsyn till dragoxarna.
13. Känner Ni till ordspråk, talesätt eller skämthistorier som på ett eller annat sätt anknyter till dragoxens eller dragkons arbetsprestationer?
14. Användes oxar resp. kor för uteslutande tungt eller lätt dragarbete? Spände man dem också för a) brudvagnen b) likvagnen c) reste man till marknader efter dem? Spelade de någon roll vid a) årsfesterna b) vid livets högtider c) vid helgondagar d) vid kyrkliga fester? Förekom i Er trakt omridning med hästar? Vid vilka tillfällen? Besvara dessa frågor även med avseende på nutida förhållanden.
15. Känner Ni till fall då nötkreatur spänts samman med hästar? Vad för slags arbete gällde det då? Vid vilken sida (från anspännarens håll sett) ställdes hästen? Var det alltid samma sida?
16. Vem skötte dragoxarna och dragkorna? a) Var det någon bland tjänstefolket som var speciellt ansvarig för dessa? b) Hade han någon särskild benämning? c) Vari bestod hans arbete? d) Intog han någon särställning bland tjänarna? e) Erhöll dragoxarna eller dragkorna speciell omvårdnad? f) Vari bestod denna? g) Vem skötte mjölkorna? h) Var utfordringen olika för dragkor och mjölkkor? Vari bestod i så fall skillnaden?

17. Var vistades dragkorna och dragoxarna då de ej var i arbete?
18. Skildra utförligt hur det gick till att vänja kor resp. oxar vid dragarbete. Hur gamla skulle de vara? Använde man de vanliga arbetsoken vid tämjningen? Hur lång tid tog tämjningen? Har läsningar eller besvärjelse förekommit då djuret varit alltför motsträvt? Vilka? Finns det ordspråk eller skämthistorier som hänför sig till tämjningen? Hur avgjordes om ett djur var lämpat för dragarbete eller ej? Vem avgjorde detta? Skulle tämjningen påbörjas någon särskild kalenderdag?
19. Kastrerades tjurkalven som bestämts till dragare av veterinären eller av någon läkekunnig lekman? Vilka redskap använde den läkekunnige? Använde han läsningar och besvärjelser? Skriv i så fall ned ordalydelsen. Nämn om möjligt den dialektala benämningen på de olika arbetsmomenten och på redskapen. Hur gammalt skulle djuret vara då det kastrerades? När på året utfördes kastreringen?
20. Vem brukade skära och beslå klövarna? Skildra utförligt hur detta gick till. Nämn också vilka klövsjukdomar som förekom och hur de behandlades, (se frågorna under punkt 29-30). Vilken tid på året brukade skärning och skoning äga rum?
21. Vem rättade hornen när de satt för tätt eller för glest? Vilka redskap användes och hur tillgick rättningen? Hur lång tid tog det innan felet var avhjälpt? Hur gammalt skulle djuret vara? Förekom läsningar eller besvärjelser medan justeringen pågick? Vid vilken tid på året brukade rättningen ske? Varför ansåg bönderna att det var nödvändigt att rätta hornen?
22. Vilka typer av dragok (se bifogade teckningar) användes i Er trakt? Vilka var avsedda a) speciellt för kor b) speciellt för oxar? Vad kallades oket och dess olika delar på traktens dialekt (använd siffrorna och bokstavsbe-teckningen på teckningarna)? Vilket material (t. ex. träslag) användes till oket och dess olika delar? Skiljer sig de ok som användes i Er trakt från de här avbildade? Vari består skillnaden? Bifoga om möjligt foto eller teckning med angivande av mått.
23. Hade man särskilda ok a) för plogen, b) för vagnen? Orsaken härtill? Vari bestod skillnaden? Gör en ritning som visar hur de skiljde sig från varandra. Hade de olika oken också olika benämningar?

24. Vilka fördelar och vilka nackdelar hade enligt böndernas mening de ok som brukades i Er hemtrakt?
25. Var de i Er trakt brukliga oxoken dekorerade (målning, snidning, karvsnitt, glödritning etc.)? Vilken utsmyckning var vanligast? Bifoga om möjligt en teckning eller ett foto av ett dekorerat ok. Använde man de utsmyckade oken till vardags eller bara vid högtidliga tillfällen?
26. Vårdade man oken? Sågs de ofta över? Av vem? På vad sätt?
27. Spelade de i Er trakt använda oken någon roll a) vid bestämda fester b) på någon särskild kalenderdag c) i samband med helgondyrkan? Känner Ni till orts- och familjevapen i vilka något av de avbildade oken förekommer? Vet Ni några sägner, skärnthistorier, visor eller ordspråk i vilka ok omnämnes? Skriv i så fall ned dem.
28. Hur fästes oket vid dragstängen? Använde man härtill a) en järn- eller trä-sprint b) hängde man stängen i en läder- eller järnring c) förband man stång och ok med rep eller läderremmar?
29. Skildra utförligt hur det gick till att spänna för en dragoxe eller dragko (rita gärna). Vilka försiktighetsmått iaktogs och vilka medel användes för att skydda dragdjuret från tryckskador och skavsår? Föreskrevs sådana åtgärder av veterinären eller av någon läkekunnig lekman? Förekom signierier och besvärjelser för att förhindra tryckskador och skavsår.
30. Var det veterinären eller någon läkekunnig lekman som behandlade djuret om det skadade sig under arbetet? Vilka medel användes? Använde man läsningar och besvärjelseformler för att påskynda läkningen? Skriv i så fall ned dem. Vad kallades de olika åkommorna som djuren ådrog sig på grund av dragarbetet? Vilka var vanligast?
31. Vem tillverkade de i trakten vanliga oken? a) Byhantverkare (t ex vagnmakare, sadelmakare, smed)? b) Fanns det någon hantverkare som uteslutande tillverkade oxok? Vilken var hans officiella yrkesbeteckning? c) Fanns det hantverkare (vilka?) som ibland (när?) gick från by till by för att reparera eller tillverka ok? d) Tillverkade bönderna själva sina dragok? e) På vad sätt skilde sig de hantverksmässigt framställda oken från de hemmagjorda? f) Vem reparerade oken?

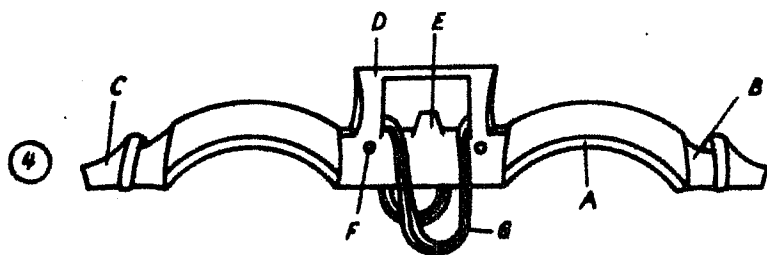
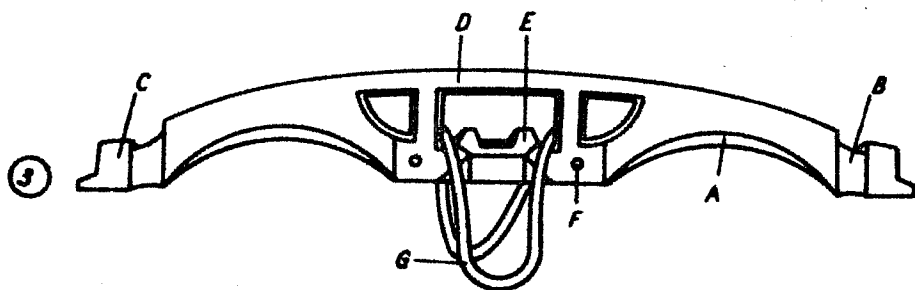
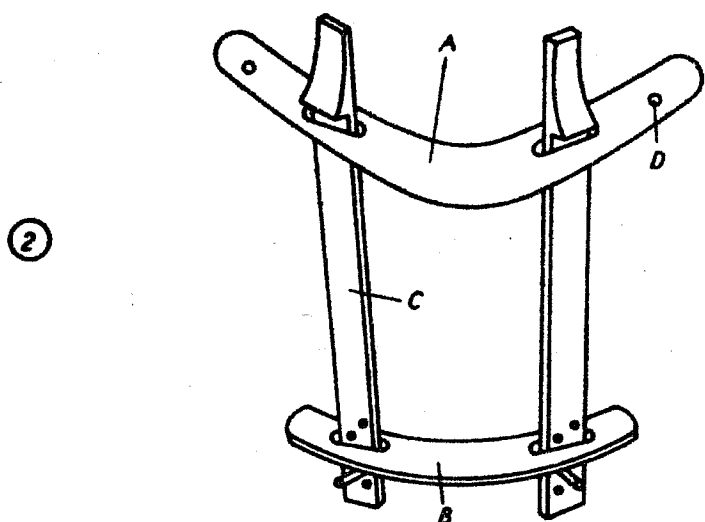
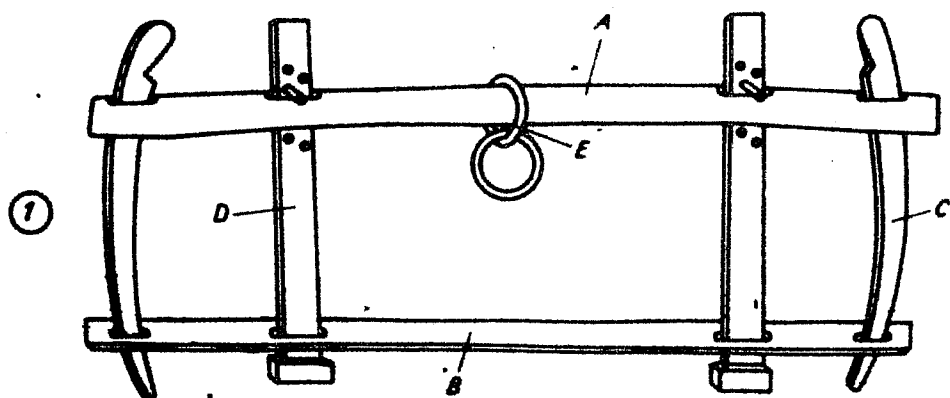
32. Förekom fabriksmässig tillverkning av oxok? (Nämn en sådan firma).
Var kunde man köpa eller beställa dem (t ex på kreatursmarknader)?
Fanns det någon skillnad mellan fabrikernas och hantverkarnas ok? Vari
bestod denna? Hur stor var prisskillnaden? Sålades oxok av kringresande
försäljare?
33. Hade hantverkarna ok på lager eller tillverkade de dem endast på beställ-
ning? Hur stort var försäljningsområdet?
34. Fanns det förlagor, mönsterböcker el. dyl. efter vilka man själv kunde
tillverka oken eller åtminstone dekorera dem? Dekorerade bönderna
också de ok de själva tillverkade? Skiljde sig denna utsmyckning från
hantverkarnas? På vad sätt?
35. Alla slags foto och teckningar av anspända dragdjur i arbete mottages
tacksamt.
36. Vilken sagesman har lämnat upplysningarna?
Namn, förnamn, född när och var? Yrke, titel. Bosatt på orten sedan när?
Ortens invånare antal?

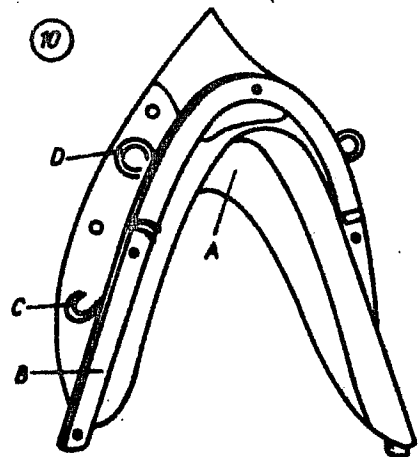
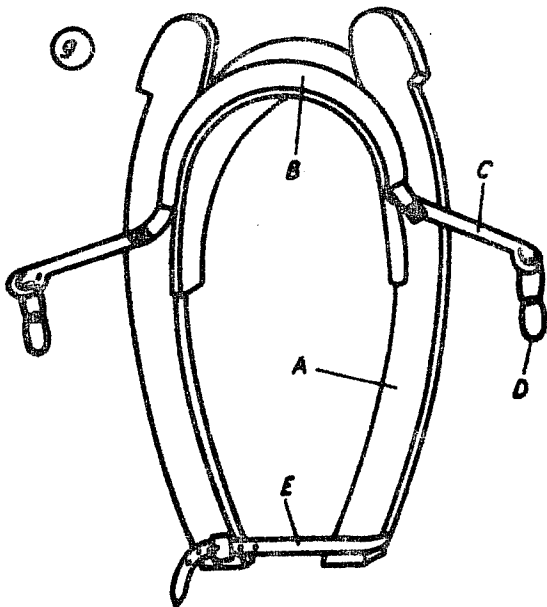
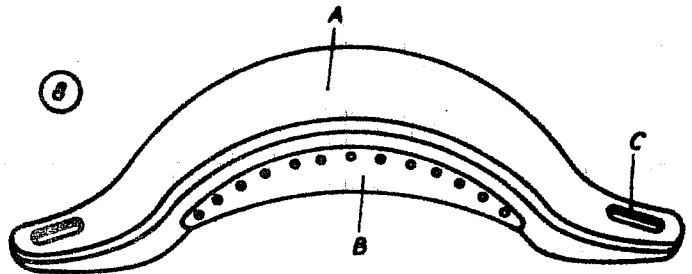
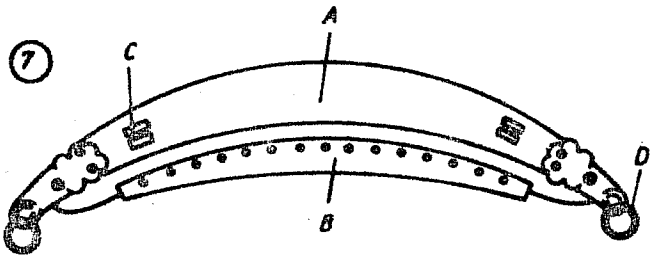
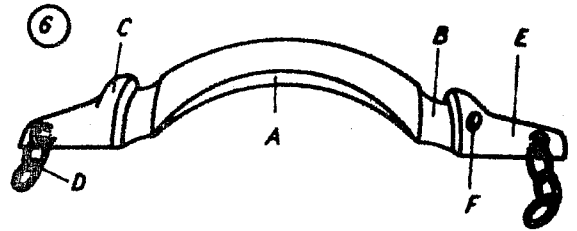
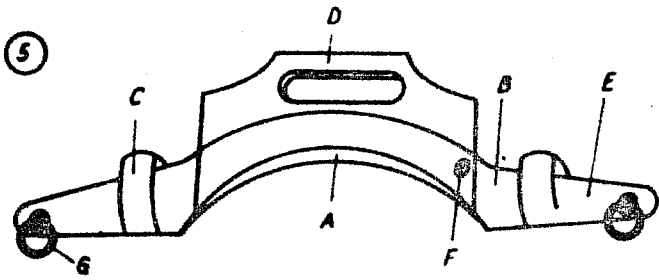
Upptecknat av: _____

Månad: _____

År: _____

September 1964

ACC. N:R M. 16412: /

L.U.F. 125

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

- 1/ Före 1900 oxar och kor, 1900 och intill 1910 oxar och kor.
Från 1910 tills 1940 användes å mindre jordbruk både oxar och kor som dragare. Från 1940 till 1960 i mycket enstaka fall och då å små torpställen användes kor såsom dragare i jorden.
- 2/ Alla raser användes, ofta sågs 1 oxe och en ko som dragare under samma ok i tungt arbete.
- 3/ I min trakt användes oxar och kor i jordbruk och skogsarbete .
intill 1960 på små arealer uti skogsbygden.
- 4/ Oxar eller kor användes ej numera alls på s.k. slätbygden för något arbete.
- 5/ Såsom dragdjur började hästen intaga dragdjursplatsen mera allmänt å större jordbruk 1910, mjölkproduktionen fick en större betydelse för jordbrukaren genom tillkomsten av andelsmejerier.
Det var korna som först friställdes från tungt arbete, oxarna blev dragdjur i jordbruk och skog jämsides med hästar intill 1930.
- 6/ På 1890 talet var det gott om torpare här i min hemtrakt, de ägde i allmänhet 4 ha. dessa använde kor som dragare, men variationer

12/10-64

ACC. N:R M. 16412:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

L.U.F. 125

fanns dels: 2 kor, dels 1 ko och en oxe, dels 1 oxe för skjötseln av jorde. De som hade 1 oxe använde den för längre körslor ute på större vägar t.o.m. för stadsresor. De var jordbrukare till yrket. A större jordbruk användes häst för längre körslor redan på 1890 talet, såsom kyrk-kvarn- o stadsresor.

- 7/ Då arealen uppgick till 5 har. o mera användes ej kor som dragare i denna trakten, det blev i regel ett par oxar och en häst.
- 8/ Jordbruk på 25 har. o uppåt började med hästar enbart som dragare omkring 1900, en övergångstid med både oxar o hästar fortgick här o där cirka 20 år, vad jag vet.
- 9/ A/ torpare b/ bönder c/ patroner / godsägare /.
- 10/ Någon oenighet mellan ko, ox, eller hästägare har jag ej hört talas om, tvärtom kunde ko eller oxägare hjälpa hästägaren med körslor å sank mark där ej hästen kunde gå fram. och likaså kunde hästägaren hjälpa ko och oxägaren med skjutsar då det gällde hastighets resor efter läkare, barnmorska m. m..

- 11/ Oxar och kor måste till att börja med ledas fram och tillbakes så att de lärde sig att gå i den riktningen människan ville, ett rep kring hornen med en löpsnara om ett öra, beroende på vilken sida oxen eller kon skulle gå, vänster öra om de skulle gå till höger och tvärt om ifall de skulle gå till vänster. Den unga oxen kallades för Stut, då en stut tamades var det mot en fullt tam oxe, Då en stut okades första gången var en s.k. klång fästad i oket runt stutens hals, därmed var stuten fast förankrad medelst oket vid den tama oxen. Okets horntyglar lades om hornens bas, ox eller koparet styrdes med s.k. tøm cirka 6 m. lång av smidigt rep, i varje ända av tømmen var en ring av mässing eller järn 6 cm. i diameter, denna ring lades på högeroxens vänsteröra, vid basen, så lades tømmen kryss om hornen, över horntyglarna, en ögla av tømmen trädde genom nämnda ring om oxens öra. Då körkarlen drog i höger tømme tømmen böjde oxen huvudet åt höger och drog kamraten med sig, tømmen löpte hel runt körkarlen nacke till vänsteroxen, vid p.öjning och sådant arbete då körkarlens båda händer var upptagna av något redskap.

L.U.F. 135

ACC. N:R

M. 16412:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

11/ I regel fick en man eller kvinna gå med vid sidan av stuten för rättelse vid vändning m.m.. Olika djur var värre än andra att tämja men ville körkarlen stuten skulle lära sig, så gick det alltid men det kunde ta olika tid i anspråk, ty ovanor måste avvänjas i tid. Piska användes av körkarlen vid tillfälle då sådant behövdes. Jag har själv varit med och tamt stutar och jag vet att med lugn och tålmodighet har det gått bra, man kan uppmuntra stuten genom att ha en godbit i fickan och ge honom då och då t. ex. en potatis. Så måste man till att börja med lägga in på den äldre tjma oxen så stuten fick det lättast möjligt, den saken ordnades på oket. Vad här beskrivets var lika vid tämjning av kor. att tämja en ko eller stut var värre, men jag har hört talas om, att torparen bad sin hustru bära upp ena ändan på oket tills oxen eller kon blev tam, Torparen s namn var Karl Johansson och hörde hemma i Två^{ty}socken, han är död men barn till honom lever.

12/ Mjölkkor gick i arbete 2 timmar på fm. o 2 timmar på en. vid vår o höstarbete, arbetstiden fick inrättas efter mjölk- o sinställning av kon. Vilopauser blev ju ofta under körtiden, torparens tegar

- 12/ var små steniga varför pauserna blev ofta, även fick dragarna litet ^Mäellammål ibland ute under arbetet, torparen fick ju använda spade och hacka vid sidan om plog eller harv.
- Hadde torparen väl tända kor höll han på dem 8 till 10 år men, en ko kunde taga någon skada på ett eller annat sätt, då blev det att tända en nyanskaffad i stället, så någon ålderstidsbestämning fanns ej. Tända oxar gick i arbete ¹⁰10 timmar om dagen. Några maskiner kördes ej med kor, där kor användes kunde inga maskiner användas.
- Den förste bonden som köpte slåttermaskin kördes med oxar, det var 1904 men, då oxar ej alltid går fram lika jämt var risken att högeroxen riskerade att få klövarna avskurna, det gick ej då bra.
- 13/ Känner ej till något ords präk eller historia.
- 14/ Oxar och kor användes mest till tungt arbete män, jag vet fall då oxar och kor kördes kvarnresor, i ett fall kördes en död till kyrkan med oxar, i min barndom. Varken tidigare eller numera förekommer kringridning med hästar i denna trakt. Då bönder med 10 har-s odlad jord gjorde utbyte av oxar så där vart annat år förekom, bonden

14/ Bonden födde upp en kalv / stut / tamde den vid 15_16 månaders ålder

Sålde den störste tamde oxen till en större gård, på så sätt att för-
nya oxparet hade han nog arbetskraft också tjänade han en god slant.

De större gårdarna köpte bara kraftiga och välinkörda oxar, de mås-
te vara minst 13 kvat^{er}, lika med 1,95 m. snörmått om livet, då var
oxen 3 år gammal, bonden började med stuten då den var 10 kvat^{er} =

15/ 1 m.. Häst och nötkreatur samspända har jag ej hört talas om.

16/ Att köra oxar eller kor fick anstlld dräng göra, köra tama oxar
kunde vilken pojke eller äldre man göra om de kunde sköta redskapet
plog, åder, harv. Körkarlen skulle utfodra och rykta dragdjuren.
Dragkor fick samma foder som mjölk^Mkor, sinkor o ungdjur fick säre
foder. Ladugårdspigan skötte korna, drängen skötte oxar o hästar.

Detta var på gårdar med 10-12 kor, odlad jord 10 har.

17/ Oxar o kor var inhysta i samma stallar och utfodrades samtidigt.

18/ Hur tämjningen tillgick har jag här tidigare omtalat, vad jag vet
kunde alla djur tämjas fastän det gick olika fort, att tredska före-
kom bland både nötkreatur o hästar är välkänt, det var i många fall

L.U.F. 125

ACC. N:R

M. 16412:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så att djuret ej ville ledas eller gå med grimma eller ledrep, det lade sig, då lade gubbarna ett starkt rep om grimman på häst, om hornen på stuten, gjorde fast repet vid en vagn, satte för en häst eller äldre oar o körde i väg, många meter ville ej djuret åka kana utan flög upp och gick vackert med, mer än ett par gånger behövdes ej. djuret glömde ej metoden. Jag har hört talas om att vid tämjning förekom både eder och bibelläsning, men har ej varit närvarande. Tämjningen var i flesta fall gjort på en vecka, sedan var det att köra varligt med lätt don en månad. Påhösten var lämplig tid att börja tämja, det var snörika vintrar, husbehovsvirke skulle hem från skogen, med släddon klarade man lättare de situationer som kunde uppstå och så var oxen eller hästen färdig för vårbruket.

19/ Tjurkalven kastrerades när pungen blivit fullt synlig, det fanns lekmän, vanligen en slaktare, som var kunnig i sådant. De hade en klämma bestående av två meterslånga hävarmar vars ena ändar var ihopfästade med gångjärn och något breddade intill gångjärnet samt små fördjupningar i träet, förrättaren placerade sig bakom kalven smög klämman om pungen och klämdes till, så var det gjort och

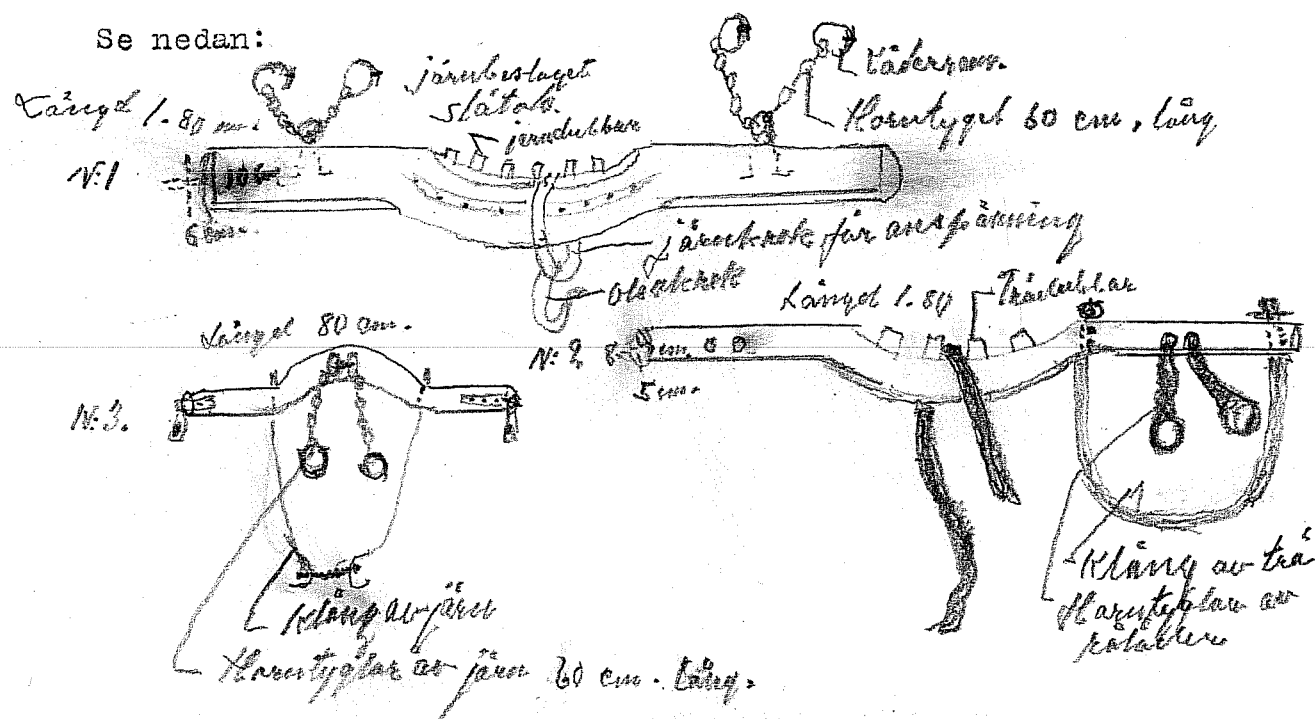
- 19/ vissnade bort. Jag minnas ej hur lång tid det tog för kalven att bli kry igen från smärtorna. Några besvärjelser hörde jag ej vid färrättningen ändå jag stod o såg på, som liten pys.
- 20/ Skärning och beslag var bysmedens arbete, det var vårgöra. Från 1900 talets början då hästar övertog oxens arbete skoddes inga klövar, det var endast hästar och de skoddes och verkades varje månad. Koklövar klipptes före utesläpp på beten.
- Distriktsveterinären började på 1890 talet besöka gårdarna varje år på våren och ta prover efter insprutning. Å min födelsegård har inga massfall inträffat av någon sjukdom.
- 21/ Rätning av horn försökte bönderne med själva, de skrapade hårt med glaså den sida det skulle böjas, det börjades så fort hornet var klart synligt, det gälde endast de djur som skulle bli va oxar. Det var nödvändigt, för att ~~oxen~~^{oxen} höll oket på plats i nedförsbacke, var hornen ett eller två nedåtböjda kasade oket över, och så såg oxen ej vacker ut, han gick ej att sälja om så skulle ske till liv, vackra horn var en prydnad för oxen.

L.U.F. 125

ACC. N:R M. 16412:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

22/ Inget av de avbildade oken förekom här på orten, vad jag har sett eller hört talas om. Skall försöka göra några här brukliga ok.
Bysnickaren eller bonden sjlv gjorde oket av björkkträd, det skulle vara till ok lämpligt vuxit. De äldsta oken är ej järnbeslagna, de är försedda med horntyglar av räläder, likaså anspänning till dragstång eller kätting var av räläder. Från 1880 talets mitt beslog bysmeden oket med järn såväl horntyglar som anspänningskrok.
Se nedan:

L.U.F. 125

ACC. N:R

M. 16412:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

22/ Av 80 procent förekommande ko och oxok är de här, dåligt tecknade ok, variationer har funnits inkomna från andra trakter, men i denna trakten är dessa domierande= Nr 1 vanligt s.k. slätok d.v. säga dragdjuren var väl tända, oket var 1,80 långt, tjocklek över nacken 6 cm. bredd 10 cm. horntyglar av järn, läderremmar om hornen att ihopknäppa med sölja, okakrok av järn, järndubbar för att flytta kroken vid olika dragkraft hos djuren, förövrigt järnskenor över och å var sida, till detta kan klång anpassas av järn eller trä se skiss Nr 3. Skiss Nr 2 av äldre datum har ej något beslag, är något lättare / för kor / horntyglar av råläder, anspänning av råläder trädubbar i okets mitt för justering, här löpte horntyglarna i hål borrade genom oket, okets längd var 1,80 m. även här kunde klång av järn eller trä anpassas.

Skiss nr.3 enbetsok lika med de föregående, längden var 80 cm., Här var klången som bilden visar 2 delad, här fick man med snöre knyta till lagom bredd om halsen, till denna kunde såväl trä som järn användas, i båda ändar var beslag med järntugor / selaknäppe / att träda in i skackelns hål.

- 22/ Så har jag sett varianter av ok, bredare över nacken med uppstående ka kant, klätt över dragsidan med läderstopp och svinhår, Även fick man se oket skott med fårpäls. Så kan tilläggas att då klängen ansågs vara onödig längre satte men en rak pinne i klangens yttestå hål någon tid så att ej det äldre djuret skulle slita till för haftigt o draga av nybörjaren oket.
- 23/ Samma ok användes till alla körslor till såväl pxar som kor, det oket djuren var inkörda med passade alltid bäst.
- 24/ Bönderna i denna trakten var sedan gammalt vana vid denna oktyp, den var enkel att göra och inga djur nekade att arbeta med den, de var lätta att handtera, billiga vid anskaffning och underhåll, men då oken ofta och för det mesta hade sin förvaringsplats strax intill dragdjuren i stallet, fick hänga kvar även efter slutad användning blev de på grund av stallets värme uppätta av mask, så nu går det ej att få se ett ok i denna trakten.
- 25/ Vad jag vet fanns det ingen utstyrsel å något ok sen 1880 talets början.
- 26/ Bonden eller torparen såg själv om all sin egendom, oket fick ersättas 7/2 då så var nödvändigt.

L.U.F. 125

ACC. N:R M. 16412:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

27/ Jag har ej hört något talas om dyligt i denna orten.

28/ Å oket fanns en dragkrok eller ett rålädersrep vilket fästades i ändan av enn kätting, dragstång eller dyligt, andre ändan i åder plog o harv, var det vagn, var den försedd med skacklar; dels var skacklarna fästa en på varje sida om och utanför framhjulen på axeln, gick ihop med en ring att hänga på okakroken; Dels var skacklarna ihopfästade med genomborrade pinnar och om dessa fästes rålädret. Dels förekom en skackel fästad mitt å framaxelns fördida, i detta fallet fick den ensamma skackeln vara betydligt längre för att ej hjulen skulle skada djurens ben. I förra systemet skyddade 2 skacklar djurens ben, därför att de gick utanför hjulen.

29/ Vagnen var placerad utanför stallet / oxalaggon / Oxarna / korna / öddades / yddades / kördes ut till vagnen varvid den ene av djuren gick över skacklarna så att de stod en vid var sida, då lyfte körkarlen upp skacklarna och hängde på okakroken eller band fast med råläder. Detta tllvägagångssätt lärde sig dragdjuren ganska fort om körkarlen förstod sin sak.

L.U.F. 125

ACC. N:R M. 16412:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

- 30/ Den vanligaste sjukdomen å dragdjuren var nacksvulst på grund av hårt tryck, för detta onda användes oxens egen urin som baddades på manken, i de flesta fall kunde djuret tagas i arbete om 3 dygn igen med lättare arbete, även fick man ha en stoppad kudde en tid tills ömheten gick bort. Någon veterinär hämtades ej å små gårdar man sökte reda sig själva.
- 31/ Ok tillverkades av såväl bysnickaren, Bonden själv, Vagnmakaren och smeden, oken i en trakt hade samma form, den stilen användes jämt över av både torpare, bönder och även större gårdar, här i Tving har den största gården 100 har. odlad jord, å denna gård användes den oktyp jag här beskrivet enl. samtal med en där f.d. anställd oxdräng nu 80 årig, vid namn Edvard Petersson fastighetssegare i Tving. Vad som mest var utsatt för slitning var horntyglar, det fick smeden ersätta, läderremmen om hornen ersatte sadelmakaren om bonden ej själv kunde utföra arbetet. Ett ok höll i 30 år om det var av självvuxen form och att björken var huggen i rätt tid. Att någon gjorde ok och lagrade har jag ej hört omtalas.

L.U.F. 125

ACC. N:R

M. 16412: /4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

- 32/ Jag har här tidigare omtalat hur oxok anskaffades.
- 33/ Endast på beställning.
- 34/ Ej i denna orten, förövriskt ej känt.
- 35/ Kan ej anskaffa några foto nu, på den tiden oxarna var dragdjur i denna trakten fanns ej kameror i var gård. På de flesta gårdarna här i orten byttes oxarne ut emot hästar som dragdjur redan vid 1900 talets början, någon enstaka småbrukare fortsatte driften med oxar eller kor intill 1950 talet.

På grund av att andelsmejerier tillkom allmänt på ladsbygden under 1890 talet blomstrade mjölkproduktione, att föda upp kalvar till oxar lönade sig ej, en kort tid inköpten unga oxar från Småland, men även denna sed förföll i och med maskiners tillkomst i början på 1900 talet.

- 36/ Ortens innevånare uppgick då till 1800, nu till 1000.

Upptecknat av lantbrukare Eric B. Karlsson.

Oktober 1964,